

11. Shakibaei F., Radmanesh M., Salari E., Mahaki B. Ginkgo biloba in the treatment of attention-deficit/hyperactivity disorder in children and adolescents. A randomized, placebo-controlled, trial. *Complementary Therapies in Clinical Practice*. 2015;21(2):61–67.
12. Trebatická J., Kopasová S., Hradečná Z., et al. Treatment of ADHD with French maritime pine bark extract, Pycnogenol. *European Child and Adolescent Psychiatry*. 2006;15(6):329–335.
13. Uebel-von Sandersleben H., Rothenberger A., Albrecht B., Rothenberger L. G., Klement S., Bock N. Ginkgo biloba extract EGb 761 in children with ADHD. *Zeitschrift für Kinder- und Jugendpsychiatrie und Psychotherapie*. 2014;42(5):337–347.

Особливості використання основи при розробці м'яких лікарських форм

Бартош К. В., Ярних Т. Г., Олійник С. В.

Національний фармацевтичний університет, Харків, Україна

tl@nuph.edu.ua

Вступ. Незважаючи на те, що мазі є однією з найдавніших ЛФ, вони не втратили своєї значущості і в сучасній фармакотерапії. Якщо приблизно 50 років тому мазі розглядалися як ЛФ для зовнішнього застосування, головним чином для терапії ряду дерматологічних захворювань, то в даний час вони досить широко використовуються в хірургії, офтальмології, гінекології, стоматології, проктології та інших галузях клінічної медицини.

Мета дослідження. Вивчення характеристик та особливостей використання основ для виготовлення м'яких лікарських форм.

Методи та об'єкти дослідження. Узагальнення даних літератури щодо характеристики мазевих основ.

Основні результати. Мазева основа є складовою частиною мазі та визначає її властивості - консистенцію, стійкість при зберіганні, рН, зовнішній вигляд, колір, запах, а також швидкість і повноту вивільнення речовин.

Сьогодні у світовій фармацевтичній практиці налічується близько 250 індивідуальних або складних мазевих основ, які мають певні властивості і відповідають тим чи іншим вимогам. Ідеальної основи немає, тому в більшості випадків, щоб отримати основу з необхідними властивостями поєднують кілька допоміжних речовин.

Для приготування мазей із важкорозчинними і нестабільними у воді антибіотиками рекомендовано основи «Есілон-1» (есілон-аеросильної основи – 45 %, гідроліну – 5 %, ПЕО-400 – 20 %, води очищеної – 30 %) і «Есілон-2» (есілон-аеросильної основи – 45 %, гідроліну – 5 %, води очищеної – 50 %). При їх приготуванні есілон-аеросильну основу змішують з

гідроліном при температурі 50-60 °С і при постійному перемішуванні додають гідрофільні компоненти.

Заслужують на увагу основи, які містять емульгатори пентол: (пентолу - 2,0 г, вазеліну - 38,0 г, води очищеної - 60,0 г) і сорбітаноолеат (сорбітаноолеату - 2,5 г, вазеліну - 47,5 г, води очищеної - 50,0 г). Основи отримують шляхом сплаву емульгатора з вазеліном і поступового додавання води до напівохолодженого сплаву при перемішуванні. Основи стійкі при зберіганні в кімнатних умовах і мають густу консистенцію.

Емульсійні основи типу о/в легко вивільняють лікарські субстанції, змішуються з водними розчинами речовин і виділеннями ран, обумовлюють охолоджуючий ефект і зволожуючу дію. До емульсійної основи типу о/в найбільш часто входять неіоногенні (теїни) або іоногенні (емульгатор № 1, емульсійні воски, натрію лаурилсульфат, натрію стеарилсульфат) емульгатори. Емульгатор № 1 можна використовувати у складі мазей, до яких входять сік алое, рослинні олії, масло вазелінове, вазелін, парафін, гліцерин, натрій-КМЦ, спиртові та водні розчини лікарських речовин. Одна частина емульгатора № 1 здатна заемульгувати дев'ять частин води.

Для приготування мазей з анестетиками (анестезином, лідокаїном, новокаїном, дикаїном) використовують основу на базі емульсійних восків.

За здатністю лікарських речовин всмоктуватися із мазей через шкіру всі мазеві основи можна розмістити в такій послідовності: гідрофільні гелі - емульсійні основи типу о/в - емульсійні основи типу в/о - абсорбція - гідрофобні. Однак, як свідчить практика, можуть бути винятки. Перш за все слід враховувати дію лікарської субстанції, її властивості, можливу взаємодію з компонентами мазі та інші фактори.

Поліетиленоксидні основи мають слабку бактеріостатичну дію і мають здатність підвищувати активність багатьох антибіотиків (особливо левоміцетину), сульфаніламідів і інших лікарських речовин. Характерною особливістю ПЕО є їх хороша розчинність у воді. Встановлено, що додавання води до 2 % до ПЕО ще більшою мірою зміцнює його структуру. Це пояснюється тим, що вода за допомогою водневих зв'язків «зшиває» макромолекули ПЕО в нові утворення, що представляють собою високополімерні речовини з більш обмеженою рухливістю.

Мазі, що містять ПЕО, мають високу ефективність, особливо при ексудативних дерматозах, для лікування яких не можуть бути використані склади на жирових і вуглеводневих основах.

Висновки. Проведено літературний огляд основ, які використовують для виготовлення м'яких лікарських форм. Наведено їх характеристику та спосіб виготовлення. Визначено, що

емульсійні основи типу о/в обумовлюють охолоджуючу і зволожуючу дію, а поліетиленоксидні основи мають слабку бактеріостатичну дію.

Список літератури

1. Фармацевтическая разработка лекарственных препаратов / Н. А. Ляпунов и др. Аналитическая химия в создании, стандартизации и контроле качества лекарственных средств: в 3 т.; под ред. В. П. Георгиевского. Харьков : «НТМТ», 2011. Т. 3. С. 1419–1512.
2. Мягкие лекарственные средства: фармацевтическая разработка и трансфер технологии / Н. А. Ляпунов и др. Фармацевтическая отрасль. 2014. № 5 (46). С. 22–28, 31–33.
3. Encyclopedia of Pharmaceutical technology / Ed. by J. Swarbrick. Third Edition in 6-th Vol. New York – London : Informa Healthcare USA, 2007. 4370 p.

Розробка методів виявлення мапротиліну, придатних для використання у хіміко-токсикологічному аналізі

Баярка С. В., Карпушина С. А.

Національний фармацевтичний університет, м. Харків, Україна

Вступ. Мапротилін – відомий антидепресант з групи селективних інгібіторів зворотнього нейронального захоплення норадреналіну, що знайшов значне використання в сучасній медичній практиці. Відмічено випадки гострих та смертельних отруєнь мапротиліном [1].

Мета дослідження. Розробка високочутливих та специфічних, доступних методів виявлення та ідентифікації мапротиліну, придатних для проведення судово-токсикологічних досліджень, з використанням тонкошарової хроматографії (ТШХ) та УФ-спектрофотометрії.

Методи та об'єкти дослідження. Хроматографічне дослідження проводили у 17 рухомих фазах, в тому числі і тих, що рекомендовані міжнародною асоціацією судових токсикологів (ТІАФТ), на 4 типах хроматографічних пластин: скляні пластини для високоефективної тонкошарової хроматографії виробництва Естонії, Sorbfil, Merck та Silufol UV-254 Як проявник мапротиліну на хроматограмах використовували пари йоду.

Основні результати. Значення R_f мапротиліну на досліджених типах пластин, відповідно, становили у рухомих фазах, що показали низьку кореляцію та рекомендовані ТІАФТ: метанол – 25% розчин амоній гідроксиду (100:1,5) (0,30; 0,27; 0,25; 0,25), хлороформ – метанол (90:10) (0,14; 0,16; 0,14; 0,12), етилацетат – метанол – 25% розчин амоній гідроксиду (85:10:5) (0,76; 0,71; 0,64; 0,57). Чутливість детектування мапротиліну на хроматограмах становила 0,5–1,0 мкг препарату в пробі (спостерігали бурий колір плям речовини на жовтому фоні). Чутливість осадкових реакцій (з реактивами Марме, Бушарда, Майера, Зонненшейна,